

דף מעקב 3 - הר הבית: השחיקה הנמשכת בהסדרים הקיימים

"אחרי החגים" 15 באוקטובר- 30 בנובמבר
2014 דצמבר

דף המעקב מיועד להביא בפניכם את המידע המפורט בנוגע לשחיקה הנמשכת בהסדרים הקיימים במתחם הר הבית – חראם אל שריף.

תמצית

בדף המידע הקודם תיארונו כיצד המתח הגובר סביב הר הבית התעצם בתקופת חגי תשרי ברצף של עימותים אלימים, שיח מתלהם והחמרה מדאיגה בהגבלות המוטלות על כניסת מתפללים מוסלמים להר. אירועים אלו הגיעו לשיא עם ניסיון ההתנקשות בפעיל תנועות המקדש יהודה גליק ב-29 באוקטובר. גליק נפצע קשה.

לאחר נסיון ההתנקשות ולאורו הפעילו פעילי תנועות המקדש לחץ רב לשינוי הסטטוס-קוו בהר הבית. לחצים אלו, שאליהם התלוו המשך והחמרת הגבלות הכניסה בפני מתפללים מוסלמים להר הגבירו את המתח ואת תחושת האיום בצד הפלסטיני והמוסלמי. מתח זה הוצג כהסבר עיקרי – הן בידי גורמים פלסטינים והן על ידי גורמי ביטחון ישראלים – לשני הפיגועים הרצחניים שאירעו בירושלים במהלך חודש נובמבר, ובאופן כללי לגל האלימות החריף במזרח העיר.

ההידרדרות בהר הבית פגעה גם ביחסיה של ישראל עם ארה"ב וירדן. ירדן אף החזירה את שגרירה להתיעצויות, במחאה על מדיניות ישראל בהר.

כפי שניתן לראות בהמשך, אמנם למחרת ניסיון ההתנקשות בגליק הר הבית/חראם אל-שריף נסגר לחלוטין למבקרים מוסלמים ולא מוסלמים כאחד. זו היתה הפעם הראשונה מאז פרוץ האינתיפאדה השנייה בשנת 2000 שההר נסגר באופן מלא. אך לאחר מכן הן משטרת ישראל והן ראש הממשלה ושריו הבכירים החלו להדוף בצורה ברורה את הלחצים של תנועות המקדש שגברו לאחר נסיון ההתנקשות. בכך הם העבירו מסר חד משמעי שההסדרים בהר הבית אינם עומדים להשתנות: ליהודים לא תותר תפילה בהר, חלוקה בזמנים בהם ההר פתוח ליהודים ומוסלמים אינה עומדת על הפרק וכך גם חלוקה מרחבית בהר. מפכ"ל המשטרה אף הכריז שימנע מחברי כנסת אשר שואפים לשנות את הסטטוס קוו מלהיכנס להר הבית.

מהלכים אלו של הרשויות הישראליות הינם חשובים מאוד והם אף הצליחו – אחרי חודש שלם של המשך המתיחות – להביא להרגעת המצב בהר הבית. יחד עם זאת מדובר בפעולות חלקיות שהגיעו באיחור ניכר. המתיחות בהר הבית הלכה ועלתה מאז מאי 2013, עת פתחו תנועות המקדש בקמפיין ממוקד לשינוי הסטטוס קוו באמצעות הצבת הדרישה להתרת תפילת יהודים בהר. משך למעלה מ-15 חודשים נמנע נתניהו מלהתבטא באופן פומבי בענין ולהצהיר שהוא מתנגד לשינוי הסטטוס קוו. בעוד חברים בכירים בקואליציה, ובראשם שר הבינוי אורי אריאל, יו"ר ועדת הפנים מירי רגב, וסגן יו"ר הכנסת משה פייגלין מקדמים מהלכים שהעניקו גיבוי פוליטי רב לתנועות המקדש והגבירו את תחושת האיום בקרב הפלסטינים, נתניהו נמנע מלפעול באופן פומבי על מנת לרסן את לחצי הימין ולמנוע את ההידרדרות הצפויה שמפניה הזחירו כל מי שהכירו את הנעשה בהר הבית.

גם בשבועות האחרונים, בהם נתניהו ושרים בכירים אחרים התבטאו בתקיפות נגד שינוי הסטטוס קוו, המשיכו בתחילה השר אורי אריאל ואחרים בקואליציה של נתניהו להצהיר כנגדו. נתניהו לא התעמת איתם ואיפשר לממשלתו לדבר בשני קולות סותרים בנושא הרגיש הזה. בהמשך, אילצה התערבותו המאוחרת של ראש הממשלה את חברי הכנסת לחדול מללבות את הנושא: הדיונים הקבועים בנושא הר הבית שח"כ מירי רגב קיימה בוועדת הפנים פסקו לעת עתה וגם השר אורי אריאל הפסיק להתבטא בנושא.

עם זאת, פרט להצהרה בדבר המחויבות לסטטוס קוו, נתניהו נמנע מלגעת בשורשים הגורמים למתיחות בהר: הוא לא הכיר בפומבי בהיות המתחם אתר פולחן מוסלמי בלעדי; הוא לא הודה בקיומם של גורמי ימין הנהנים מגיבוי פוליטי ואשר פועלים במרץ לדחיקת רגלי המוסלמים מהמקום. נתניהו הטיל את האחריות הבלעדית על עליית המתח בהר הבית על "הסתה פלסטינית". אי לקיחת האחריות של נתניהו הפכה את הצהרותיו להרבה פחות אפקטיביות בכל הנוגע להרגעת החששות הפלסטינים. הוא גם החמיץ את ההזדמנות להסביר לציבור הישראלי את התמונה המלאה של הנעשה בהר, ותרם לקיבוע הדימוי של אלימות מוסלמית המונעת מיהודים לממש את זכויותיהם.

בסרבו להתעמת עם פייגלין ואריאל, נתניהו הותיר את המלאכה ל"גורמי ביטחון" שתדרכו עיתונאים בדבר המסוכנות של פעילות הימין בהר הבית, שוטרי העיר העתיקה אשר מתעמתים בשטח עם מפגיני ימין שמנסים "לפרוץ אל ההר", ומפכ"ל המשטרה אשר מפנה אצבע מאשימה לחברי כנסת מהימין (וזוכה על כך לנזיפה

מיו"ר הכנסת). האסטרטגיה הזו, אשר גוררת את המשטרה והשב"כ לתוך מאבקים פוליטיים בין רה"מ ליריביו מימין היא בעייתית ביותר.

מבחינה תקשורתית, פעילי המקדש אמנם הצליחו בעקבות ניסיון ההתנקשות להעלות את נושא הר הבית לראש סדר היום: אמצעי התקשורת סיקרו את הנושא סיקור נרחב וקיימו ראיונות רבים עם חברי הכנסת והפעילים המובילים את הנושא. אולם בשטח, הקריאה של תנועות המקדש לעלות להר הבית לא זכתה להיענות רבה ורק עשרות ספורים של אנשים, רבים מהם בני נוער, הגיעו לשער המוגרבים בבקרים שבהן תנועות המקדש ארגנו שם עצרות מחאה.

אפשר לסכם ולומר שתנועות המקדש נכשלו לעת עתה בניסיון להביא לשינוי במצב בהר הבית. הלחצים הגדולים שהפעילו פעלו לבסוף כבומרנג שכן הציבור הישראלי אינו מעונין לפגוע ביחסים עם ירדן וארה"ב ומבין את הסכנה שבהתלקחות אלימה בעקבות הלחצים בהר. אבל גם אם נראה שבתקופה הקרובה קמפיין זכות התפילה מיצה את עצמו והסיכויים לשינוי בהסדרי הכניסה להר הבית הם נמוכים, ישנן סוגיות נוספות אשר חשוב לשים לב אליהן:

- העליה הדרמטית בהגבלות על כניסת מוסלמים להר הבית מגיעה לכדי שינוי בסטטוס קוו המבוסס על כניסה חופשית למתפללים מוסלמים לאתר.
- נושא הר הבית הופך לאמצעי לרכישת הון פוליטי בתחרות על קולות מצביעי הימין. סימנים לכך הופיעו בעבר וקעת משנפתחה מערכת הבחירות לכנסת, נושא הר הבית עלול לכבד בפריימריז ובתעמולת הבחירות של מפלגות הימין. הדבר צפוי ליצר התבטאויות קיצוניות כשכל מתמודד ומפלגה שואפים להוכיח שהם לאומיים יותר ממתחריהם.

בנוסף, תנועות המקדש בהחלט הצליחו להעלות לסדר היום הישראלי את נושא הר הבית ולשנות את מעמדו מנושא שולי לעניין חשוב שזוכה לאהדה. ברור שתנועות המקדש ימשיכו לפעול כדי לממש את מטרותיהן. גם אם לעת עתה, אין ביכולתן להביא לשינוי בפועל, הרי שנושא הר הבית תורם להתחזקותם של גורמים קיצוניים הן בקרב הימין הישראלי והן אצל הפלסטינים.

לכן, סיומו של הפרק הנוכחי במאבק של תנועות המקדש עדיין מותיר מקום רב לדאגה. כוחות המשטרה והחלטות ממשלה יכולות אולי לרסן זמנית את הפעילות של תנועות המקדש. אולם לא די באלו על מנת להחליש את כוח המשיכה של הנושא ולעצור את הסחף בדעת הקהל, שרבים בו רואים את המצב הנוכחי כמצב המפלה יהודים לרעה. לעצירת הסחף הזה נדרש צעד אמיץ ומורכב. לטעמנו, לא ניתן עוד להסתפק בגישה המתנכרת ומפנת העורף לכוח המשיכה של המקום. נדרש נרטיב יהודי וישראלי חדש אשר מציב תפישה ראויה אל מול תנועות המקדש.

i. במישור המדיני

במהלך ספטמבר ואוקטובר פנתה ממשלת ירדן לישראל מספר פעמים בדרישה להפסיק את העימותים וההגבלות על כניסת מוסלמים להר הבית. המשך ההידרדרות במצב בהר הבית הוביל גם להידרדרות חמורה ביחסים עם ירדן:

- 26 באוקטובר – בטקס לציון 20 שנה להסכם השלום בין ישראל לירדן מזהיר שגריר ירדן שהסכם השלום בין המדינות יהיה בסכנה אם הבניה בהתנחלויות תימשך ואם ייעשה ניסיון לשנות את הסטטוס של הר הבית.¹
- 5 בנובמבר - ירדן מחזירה את השגריר להתייעצויות עקב "ההפרות הישראליות בהר הבית"².

גם ארה"ב נדרשה לענין הר הבית בתדירות גוברת והולכת:

- 30 באוקטובר – שר החוץ האמריקאי קורא לישראל לפתוח את הר הבית למתפללים מוסלמים ולהימנע משינוי בנהלים המסדירים כניסה של לא מוסלמים לאתר. שר החוץ קרא לשלושת הצדדים (ישראל, הפלסטינים וירדן) "לפעול יחדיו להפגת המתחויות, למניעת אלימות ולצמצום ההגבלות על מתפללים מוסלמים"³.
- 13 בנובמבר – פגישה משולשת של שר החוץ האמריקאי ג'ון קרי, עבדאללה מלך ירדן וראש הממשלה נתניהו מתמקדת בנעשה בהר הבית וירושלים. קרי גם נפגש בנפרד עם אבו מאזן. בסיום הפגישה הודיע

¹ "שגריר ירדן בישראל: הבניה בהתנחלויות מסכנת את הסכם השלום", 26/10/14, חדשות 10, <http://news.nana10.co.il/Article/?ArticleID=1088651>

² "ירדן מחזירה את שגרירה מישראל בגלל "ההפרות הישראליות בהר הבית", 5/11/14, הארץ, <http://www.haaretz.co.il/news/politics/1.2477824>

³ "קרי: חובה לפתוח את הר הבית למתפללים מוסלמים", 31/10/14, גלובס <http://www.globes.co.il/news/article.aspx?did=1000982778>

קרי ששלושת הצדדים התחייבו לנקוט בימים הקרובים צעדים שנועדו להפחית את המתחושות בהר הבית ומזרח ירושלים.

גורמים פלסטינים רשמיים הגיבו להתנגשויות בהר הבית בהקצנה חריפה של ההתבטאויות שלהם:

- 16 באוקטובר – על רקע המתח בהר הבית בחגי תשרי והמשך הגבלות הכניסה על מתפללים מוסלמים הצהיר אבו מאזן "צריך למנוע מהמתנחלים להיכנס בכל דרך... המסגד הזה שייך לנו ואין למתנחלים זכות להיכנס אליו ולטמא אותו. לירושלים מקום בלבם של כל הערבים והפלסטינים ובלעדיה לא תהיה מדינה"⁴.
- 30 באוקטובר - בעקבות ניסיון ההתנקשות בגליק וסגירת הר הבית/חראם א-שריף הכריזה תנועת הפת"ח על "יום זעם" בירושלים ובשטחים. התנועה לא גינתה את ניסיון ההתנקשות וכינתה את הריגת המתנקש בידי כוחות הביטחון "אקט של טרור"⁵.
- 30 באוקטובר – אבו מאזן מגנה את החלטת ישראל לסגור את הר הבית בפני מוסלמים ומכנה זאת "הכרזת מלחמה"⁶. אבו מאזן לא התייחס לניסיון ההתנקשות שבעקבותיה החליטה ישראל על סגירת ההר ואף שלח מכתב ניחומים להורי המתנקש שנהרג בידי כוחות הביטחון.

ii. בממשלה

גורמי ביטחון ומודיעין הזהירו בעקביות את ראש הממשלה בדבר הפוטנציאל הנפיץ של הפעילות של תנועות הר הבית ותומכיהן בכנסת⁷. למרות שאזהרות אלו נתמכו במתח ובעימותים שהתגברו בהר כבר למעלה משנה וחצי, נמנע נתניהו עד חודש ספטמבר מהתבטאות פומבית שתבהיר את מדיניותו לגבי הר הבית ותסייע בהרגעת הרוחות. רק עם עליית המתח בהר בספטמבר החל ראש הממשלה להצהיר שהוא מחויב לסטטוס קוו בהר. על רקע הלחצים הירדנים והדאגה של הממשל האמריקאי המשיך נתניהו להתבטא בנושא. הצטרפו אליו גם כמה שרים בכירים.

- 22 באוקטובר – בעקבות לחץ ירדני על רקע הצעת החוק של מירי רגב להתרת תפילות יהודים בהר הבית הודיע **נתניהו** שאין כל כוונה לשנות את הסטטוס קוו בהר⁸.
- 26 באוקטובר – בטקס לציון 20 שנה להסכם השלום עם ירדן שבו נכח גם שגריר ירדן בישראל, אמר **שר הביטחון משה יעלון** שיש להימנע ממתחושות במקומות הקדושים וקשר את הדבר לחשיבות של הסכם השלום עם ירדן⁹.
- 6 בנובמבר – בשיחה עם מלך ירדן הכריז **נתניהו** ש"ישראל מחויבת לשמור על הסטטוס קוו בהר, וכן להגן על המעמד המיוחד של ירדן בהר-הבית"¹⁰.
- 6 בנובמבר – בראיון לרשת ב' התייחס **שר החוץ אביגדור ליברמן** לחברי הכנסת העולים להר הבית ואמר: "אני חושב שזה קצת רדיפה אחרי פרסום זול, פרסום נגיש וגם קצת ניצול ציני ברמה הפוליטית של המצב המורכב בו אנו נמצאים וגם כמובן חוסר חוכמה"¹¹.
- 12 בנובמבר – **השר לביטחון פנים אהרונוביץ'** מצהיר שימנע כניסה להר של חברי כנסת שמלהיטים את הרוחות. מנגד, הודיע אהרונוביץ' על התקנת אמצעי בידוק חדשים בשערי הכניסה של מוסלמים להר, בעלות של 4 מיליון ש"ח¹².

יחד עם זאת, ההצהרות של נתניהו התעלמו מההתבטאויות והמעשים המזיקים של פעילי המקדש וחברי הקואליציה שתומכים בהם. במקום זאת, הטיל נתניהו את מלוא האחריות על המתח והאלימות בהר הבית על "הסתה פלסטינית".

מנגד, חברים אחרים בממשלת נתניהו המשיכו להתבטא בגנות הסטטוס קוו ובתמיכה בתנועות המקדש. אמנם

⁴ "אבו מאזן: למנוע כניסת מתנחלים לאל-אקצא בכל מחיר", 17/10/14 וואלה, <http://news.walla.co.il/item/2793682>

⁵ "פתח קורא ליום זעם בשטחים ובי-ם", חדשות ערוץ 2, 30/10/14, <http://www.mako.co.il/news-military/security-442014004.htm>

⁶ "אבו מאזן: סגירת הר הבית הכרזת מלחמה", וואינט 30/10/14, <http://www.ynet.co.il/articles/0,7340,L-4586129,00.html>

⁷ "נתניהו הוזר מהתלקחות בהר הבית - אך פעל מאוחר מדי", הארץ 7/11/14, <http://www.haaretz.co.il/news/politics/.premium-1.2479322>

⁸ "נתניהו: אין כל כוונה לבצע שינוי בסטטוס-קוו בהר הבית", גלי צה"ל 22/10/14, <http://glz.co.il/1064-51979-he/Galatz.aspx>

⁹ "יעלון: להימנע ממתחושות במקומות הקדושים", מעריב 26/10/14, <http://www.maariv.co.il/news/new.aspx?pn6Vq=E&0r9VQ=GHHKM>

¹⁰ "ישראל מחויבת לשמור על הסטטוס קוו בהר-הבית", רשת ב' 6/11/14, <http://www.iba.org.il/bet/?type=1&entity=1052723>

¹¹ "ליברמן מותח ביקורת על ח"כ שעולים כעת להר הבית", רשת ב' 6/11/14, <http://www.iba.org.il/bet/?entity=1052579&type=1>

¹² Times of Israel 12/11/14, "Aharonovitch: MKs may be barred from Temple Mount" (<http://www.timesofisrael.com/mks-may-be-prevented-from-going-to-temple-mount/#ixzz3lvOCirHV>)

בתקשורת פורסם שנתניהו פנה לחברי כנסת מהימין בבקשה שימתנו את התבטאויותיהם¹³, אולם הוא נמנע מלהתעמת איתם בפומבי או מלהתבטא ביחס להשפעה המזיקה של מעשיהם על המצב.

להלן מקבץ מצומצם מתוך התבטאויות רבות של חברי הקואליציה והממשלה בעניין:

- 29 באוקטובר – אחרי ניסיון ההתנקשות ביהודה גליק אומרת ח"כ **שולי מועלם**: "צריך לעשות סדר בהר הבית, לסגור את הר הבית למוסלמים ולפתוח אותו רק ליהודים. הר הבית הוא מקום תפילה והוא המקום החשוב ביותר לעם היהודי - הוא לא חשוב לאף עם אחר. אנחנו צריכים להקים בית תפילה בהר לעם היהודי, יש לנו זכות על הר הבית". חמישה ימים אחר כך הכחישה מועלם בראיון בגל"צ שהתבטאה במלים הללו אולם משעומתה עם הקלטת דבריה נאלצה להודות
- 1 בנובמבר – בעצרת תמיכה ביהודה גליק הכריז **שר הבינוי אורי אריאל** "הסטטוס קוו ישתנה"¹⁴.
- 2 בנובמבר – יום אחרי שרה"מ קורא לחברי הכנסת למתן את התבטאויותיהם בנושא הר הבית עולה **ח"כ משה פייגלין** וקורא ליהודים רבים לבוא להר כדי לשמור על הריבונות הישראלית במקום. פייגלין יצא נגד תחושת הבעלות של המוסלמים על המתחם ואמר "את המציאות הזו אנחנו נשנה בע"ה... שיהיה ברור לחלוטין שזהו מקום המקדש היהודי וכל עמי העולם מוזמנים לבוא ולבקר כאורחים"¹⁵.
- 4 בנובמבר – **סגנית שר התחבורה ציפי חוטובלי** עולה להר הבית ומצהירה "חייבים לשנות את הסטטוס קוו, הר הבית חייב לחזור להיות בית תפילה ליהודים"¹⁶.

נתניהו איפשר מצב שבו הממשלה שלו מדברת בשני קולות ובכך הוא פגע מאוד באפקטיביות של הניסיונות להרגיע את החשש והכעס בקרב פלסטינים והממלכה הירדנית על הנעשה בהר. יתר על כן, סירובו של נתניהו להתעמת בפומבי עם חברי הקואליציה – ביניהם שרים וסגני שרים – שמצהירים על רצונם בבניית בית המקדש, מנע ממנו לתת לציבור הישראלי תמונה מלאה לגבי הנעשה בהר והסבר מספק לגבי המדיניות שלו.

iii. הצרת כניסה של מוסלמים להר הבית/חראם א-שריף – שחיקה חמורה של הסטטוס קוו

כפי שמראים הנתונים שפרסמנו בניירות המעקב הקודמים, במהלך השנה האחרונה חלה עליה מתמדת בהגבלות על הגישה של מתפללים מוסלמים למתחם. מאז חגי תשרי המשיכו ההגבלות ואלו הגיעו לשיא אחרי ניסיון ההתנקשות ביהודה גליק.

תמונת הגבלות הכניסה מאז סיום חג סוכות ב-17 באוקטובר:

- 4 ימי ששי ברצף (עד ל-14 בנובמבר) - הגבלת גיל על כניסת גברים מוסלמים: בחלק מימי ששי גיל 50 ומעלה ובחלקם גיל 45 ומעלה. על פי המשטרה הגבלות הגיל הללו מונעות מ-35 אלף מתפללים להיכנס לחראם אל-שריף בכל יום ששי. כמו כן, בעקבות חסימת דרכם של מתפללים בדרך אל העיר העתיקה, החלו התגודדויות שבחלק מהשבועות הפכו להפגנות ועימותים עם המשטרה.
- בימי חול (עד סוף נובמבר) – נמשכו ההגבלות על כניסת נשים בשעות הבוקר בשל מעורבותן של נשות המוראביתאט בצעקות נגד מבקרים יהודים בהר. בקרים רבים נאסרה כניסת נשים ובבקרים אחרים הן נדרשו להציג ואף להפקיד את תעודת הזהות שלהן.
- 30 באוקטובר – למחרת ניסיון ההתנקשות ביהודה גליק. הר הבית/חראם א-שריף נסגר לחלוטין למבקרים מוסלמים ולא מוסלמים כאחד. זו היתה הפעם הראשונה מאז פרוץ האינתיפאדה השניה בשנת 2000 שההר נסגר באופן מלא. למחרת – יום ששי - ההר נפתח לכניסת מוסלמים מעל גיל 40.
- מאז ה-14 בנובמבר - כנראה בעקבות לחץ אמריקאי וירדני - מתאפשרת כניסת מתפללים בימי ששי ללא הגבלת גיל. בעוד שישראל מייחסת את הגבלות הגיל למידע על כוונה להתפרעויות אחרי התפילה, הרי שדווקא התפילות שהתקיימו מאז ה-14 בנובמבר הסתיימו בצורה שלווה, בעוד הגבלות הכניסה בשבועות שקדמו לכך הובילו לעימותים.
- הגבלות הכניסה על נשים בימי חול המשיכו ברציפות עד ל-24 בנובמבר. מתחילת דצמבר מתאפשרת כניסת נשים בכל השעות שבהן המתחם פתוח. נשים עדיין נדרשות בחלק מהימים להציג ואף להפקיד את תעודות הזהות שלהן לפני הכניסה להר הבית.

¹³ " בעקבות לחץ אמריקאי וירדני, נתניהו קורא להרגעת הרוחות סביב הר הבית", הארץ 1/11/14,

<http://www.haaretz.co.il/news/politics/1.2473516>

¹⁴ " השר אריאל בעצרת בירושלים: "הסטטוס קוו ישתנה", נרג' 1/11/14, <http://www.nrg.co.il/online/1/ART2/639/213.html>

¹⁵ "ח"כ פייגלין עלה להר הבית: נשנה את המציאות כאן", נרג' 2/11/14, <http://www.nrg.co.il/online/1/ART2/639/404.html>

¹⁶ "ח"כ חוטובלי עלתה להר הבית: חייב לחזור להיות בית תפילה ליהודים", מעריב, 4/11/14,

<http://www.maariv.co.il/NewsBulletin/new.aspx?09VQ=EhJHD>

- נוסף על הגבלות הכניסה הכריזו גורמים במשטרה על התקנת אמצעי ניטור שונים בשערי הכניסה להר הבית/חראם א-שריף. כך למשל ב-12 בנובמבר הודיע אהרונוביץ' על התקנת אמצעי בידוק חדשים בשערי הכניסה של מוסלמים להר, בעלות של 4 מיליון ש"ח.¹⁷ למיטב ידיעתנו אמצעים אלו טרם הותקנו.

המצב שבו שבועות רבים חלות הגבלות קבועות על כניסת מתפללים הן בימי חול ובמיוחד בימי ששי מהווה שחיקה חמורה של הסטטוס קוו שעל פיו מובטחת למוסלמים גישה חופשית להר הבית. הגבלות הכניסה הללו, לבד מפגיעתן בחופש הפולחן של המוסלמים, התפרשו על ידי הפלסטינים כתמיכה של הממשלה והמשטרה בפעילות של תנועות המקדש לסלק אותם מהר הבית/חראם א-שריף. הנושא הפך לשיחת היום בכלי התקשורת וברחוב הפלסטיני ונתפס כגורם עיקרי להפרות הסדר הרבות ולפיגועים. גם גורמי ביטחון ישראלים אמרו שהמתיחות בהר הבית היא הסיבה העיקרית לגל האלימות במזרח ירושלים.

מאמצע נובמבר מגבלות הכניסה החלו להיות מוסרות והמשטרה נקטה צעדים לריסון הפעילות של תנועות המקדש בהר הבית/חראם א-שריף. בעקבות זאת חלה ירידה ברורה במפלס האלימות בעיר.

לצד הגבלות הכניסה הפוגעות בציבור שלם, המשטרה גם פועלת נגד אנשים ספציפיים אשר תקפו מבקרים יהודים או שלטענתה הסיתו לתקיפות כאלו. נתונים חלקיים על הרחקה ומעצר של פלסטינים הנאשמים בהסתה או תקיפת יהודים בהר הבית/חראם א-שריף:

- 2 בנובמבר – המשטרה עוצרת איש וואקף ואישה פלסטינית, כנראה בשל עימותים בזמן ביקורו של ח"כ משה פייגלין.¹⁸
- 5 בנובמבר – 4 עצורים פלסטינים במהלך עימות קשה בין כוחות ביטחון לפלסטינים בהר הבית/חראם א-שריף.
- 9 בנובמבר – על פי פרסום במקור ראשון, נתניהו הורה לפעול כדי להוציא אל מחוץ לחוק את קבוצות המוראביתון/מוראביתאית.¹⁹ כמו כן נתניהו הורה על ביצוע מעצרים מנהלים והוצאת צווי הרחקה נגד מפרי סדר בהר.²⁰
- 26 בנובמבר – השר לביטחון פנים אהרונוביץ' מקדם חקיקה שתאפשר להכריז על המוראביתון/המוראביתאית כהתאחדות בלתי מותרת. בנוסף, כוחות הביטחון מנסים לעצור את המימון לקבוצות אלו.²¹
- 30 בנובמבר – צווי הרחקה ל-3 חודשים ניתנו ל-5 פלסטינים: 2 נשים ו-3 נערים בגילאים 19-16.²²

iv. התנגשויות בהר הבית

בשבועיים שאחרי ההתנגשויות הקשות בהר הבית במהלך סוכות וראש השנה, ירד מפלס האלימות בהר הבית/חראם א-שריף, והעימותים המילוליים לא גלשו להפרות סדר או לאלימות פיזית. אולם בעקבות ההצהרות של אנשי ימין אחרי ניסיון ההתנגשות ביהודה גליק, עלה שוב מפלס האלימות במתחם.

ב-5 בנובמבר התקיימו התנגשויות קשות בין פלסטינים לכוחות הביטחון בהר הבית. פלסטינים יידו אבנים אל עבר כוחות הביטחון, צעיר פלסטיני נפצע בעינו מכדור גומי ו-4 פלסטינים נעצרו.²³ בעוד שבדרך כלל מקפידים כוחות הביטחון לא להיכנס למסגד אל אקצא גם כשפלסטינים שהשתתפו בהפרת סדר מתבצרים בו, הפעם דיווחו הפלסטינים שכוחות הביטחון חדרו למסגד. באותו יום בצהריים התבצע פיגוע דריסה בו נהרגו 2 ישראלים. משפחתו של המפגע סיפרה שהוא יצא נסער מהבית בעקבות התמונות של כניסת השוטרים אל מסגד אל-אקצא.

הפעולות שנקטה משטרת ישראל במהלך נובמבר לריסון תנועות המקדש וחברי הכנסת התומכים בהן הצליחו להוריד בחזרה את מפלס האלימות אולם עדיין מתקיימים עימותים מילוליים בהר כדבר שבשגרה.

v. הגבלות כניסה על יהודים - ריסון תנועות המקדש בידי המשטרה

הלחץ הרב שהופעל בידי חברי כנסת מתוך הקואליציה של נתניהו אילץ את המשטרה לאפשר כניסת יהודים להר הבית במהלך חגי תשרי גם במחיר של עימותים קשים מול פלסטינים בהר. המתח היומיומי בהר הבית, התפשטות האלימות לרחבי ירושלים והלחץ מצד ממשלות ירדן וארה"ב הביא את המשטרה לפעול לריסון תנועות המקדש וחברי הכנסת התומכים בהן.

- 30 באוקטובר – כאמור לעיל, למחרת ניסיון ההתנגשות בגליק נסגר הר הבית לחלוטין הן ליהודים והן למוסלמים. למרות הציפיה של תנועות המקדש שההר יישאר סגור בפני מוסלמים, הוא נפתח מחדש

¹⁷ "Times of Israel 12/11/14, "Aharonovitch: MKs may be barred from Temple Mount"
¹⁸ (<http://www.timesofisrael.com/mks-may-be-prevented-from-going-to-temple-mountain/#ixzz3lvOCirHV>)
<http://silwanic.net/?p=54328>, 2/11/14, "Feiglin breaks-into Al-Aqsa and arresting a woman and a guard"

- למוסלמים למחרת לתפילות יום הששי.
- בימים שאחרי ניסיון ההתנקשות בגליק קיימו פעילי המקדש מספר עצרות בדרישה לשינוי הסטטוס קוו בהר הבית. ניסיון שלהם להפר את הוראות המשטרה ולפרוץ להר הסתיים במספר עצורים.²⁴
- 2 בנובמבר עד 30 בנובמבר – ההר נפתח מחדש לכניסת יהודים (בפועל הסגירה היתה רק ליום חמישי, כאשר בימים ששי ושיבת ממילא מותרת רק כניסתם של מתפללים מוסלמים). אולם כשם שהמשטרה הטילה הגבלות על כניסת מוסלמים להר, כך היא גם הגבילה את גודלן של קבוצות המבקרים היהודים ל-5 בלבד. הגבלה זו נמשכה עד כמעט סוף נובמבר והוסרה פחות או יותר במקביל להפסקת מניעתה של הכניסה מנשים מוסלמיות בבקרים.
- 12 בנובמבר – השר לביטחון פנים מתראיין בערוץ 1 ומצהיר שבמידת הצורך תימנע כניסה של מבקרים יהודים וחברי כנסת. "יש לנו את הסמכות למנוע את כניסתם של אלו שמעוניינים לחמם את העניינים" אמר אהרונוביץ.²⁵
- 25 בנובמבר – מפכ"ל המשטרה האשים חברי כנסת מהימין בהתנהלות לא אחראית בנוגע להר הבית: "ראינו וזיהינו בעיקר אחרי הבחירות שאנשי ימין קיצוני לקחו את הר הבית והפכו זאת לאג'נדה. אנו כל הזמן הזהרנו ואמרנו שצריך לעזוב את הר הבית. ה"ח"כים לא מבינים מה הם מדליקים..."²⁶
- 28 בנובמבר – למרות שח"כ פייגלין וגם יו"ר הכנסת אדלשטיין תקפו את המפכ"ל דינו על דבריו לעיל, הוא חוזר עליהם ביתר נחישות. דינו אומר שיש חברי כנסת שמעוניינים לשנות את הסטטוס קוו בהר הבית ומצהיר שימנע את עלייתם להר: "ח"כים שהציגו כאג'נדה לשנות את הסטטוס-קוו, ח"כים שאמרו שהם לא ינחו ולא ישקטו עד שהסטטוס-קוו ישתנה, שמוציאים פרסומים בפייסבוק לפני שהם עולים להר הבית, קוראים לאנשים 'בואו להציל את הר הבית'... אני לא אתן לחברי הכנסת האלה לעלות להר הבית"²⁷. ואכן, בתחילת דצמבר התכונן ח"כ פייגלין לעלות להר הבית אך המשטרה לא אישרה זאת.
- 30 בנובמבר - המשטרה ממשיכה לדרוש את הרחקתו של גליק מהר הבית. המשטרה הוציאה את צו ההרחקה לגליק באוקטובר, בעקבות תקרית, שבה לטענת המשטרה הוא דחף אישה פלסטינית אשר נפלה ושברה את פרק כף היד שלה. הדיון בערעור של גליק נדון בבית המשפט אחרי ניסיון ההתנקשות בו. על אף האווירה הציבורית האוהדת לגליק המשטרה המשיכה לדרוש את הרחקתו: "אין קשר בין האירוע [ההתנקשות] לתקיפת אותה גברת"²⁸.

לקריאה נוספת:

- [דף מעקב 1 של עיר עמים- הר הבית: השחיקה הנמשכת בהסדרים הקיימים, יוני - ספטמבר 2014](#)
- [דף מעקב 2 של עיר עמים- הר הבית: השחיקה הנמשכת בהסדרים הקיימים, חגי תשרי, אוקטובר 2014](#)
- ד"ר תומר פרסיקו, למה כולם רוצים פתאם לעלות להר הבית, מוסף הארץ, [חלק א'](#) (14/11/14), [חלק ב'](#) (19/11/14).

¹⁹ נשים וגברים מוסלמים אשר קוראים קריאות לעבר מבקרים יהודים בהר הבית

²⁰ נתניהו: מאבק בפרובוקטורים מוסלמים בהר הבית", נרג' 9/11/14, <http://www.nrg.co.il/online/1/ART2/643/381.html>

²¹ " אהרונוביץ' מקדם חוק לפירוק משמרות הפלסטינים בהר הבית", הארץ 26/11/14, <http://www.haaretz.co.il/news/politics/premium-1.2496177>

²² "Israel Forces Ban 5 from Al-Aqsa Mosque for 3 Months", מען 28/11/14, <http://www.maannews.net/eng/ViewDetails.aspx?ID=742791>

²³ " הפלסטינים: פצוע קשה מירי המשטרה בהר הבית", הארץ 5/11/14, <http://www.haaretz.co.il/news/politics/1.2477318>

²⁴ "פעילי ימין ניסו לפרוץ להר הבית: דם יהודי לא הפקר", נרג' 30/10/14, <http://www.nrg.co.il/online/1/ART2/638/724.html>

²⁵ "Aharonovitch: MKs may be barred from Temple Mount", TOI 12/12/14, <http://www.timesofisrael.com/mks-may-be-prevented-from-going-to-temple-mount/#ixzz3lvOCirHV%20%29>

²⁶ " דינו: יונשטיין טעה כשהתיר לפייגלין לעלות להר הבית", הארץ 25/11/14, <http://www.haaretz.co.il/news/politics/1.2495397>

²⁷ " דינו: אמנע מח"כים התומכים בשינוי הסטטוס-קוו לעלות להר הבית; מקורבי אדלשטיין: שיתמקד בתפקידו", הארץ 28/11/14, <http://www.haaretz.co.il/news/politi/1.2498825>

²⁸ " המשטרה: עליית יהודה גליק להר הבית מסכנת את שלום ציבור", הארץ 30/11/14, <http://www.haaretz.co.il/news/politics/premium-1.2500182>